

Сіпко Людмила Олександрівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0003-3884-3217>

Зайковська Оксана Михайлівна кандидат філологічних наук, завідувач кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-6483-5790>

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МЕДІАТЕКСТІВ

Анотація. У динамічних умовах інформаційного суспільства проблема формування критичного мислення здобувачів освіти набуває стратегічного значення. Стрімкий розвиток цифрових технологій та домінування медіа-дискурсу в повсякденній комунікації вимагають від сучасної особистості не лише високого рівня володіння іноземною мовою, а й здатності до глибокої аналітичної деконструкції повідомлень. Автентичні медіатексти, які є першоджерелом актуальної інформації, водночас стають полем для розповсюдження маніпулятивних стратегій, прихованих інтенцій та когнітивних пасток. Традиційні підходи до навчання іноземних мов, що фокусуються виключно на лінгвістичному аспекті, виявляються недостатніми для підготовки фахівців, здатних до інтелектуальної автономії. Відтак, виникає гостра потреба в розробці новітніх моделей навчання, які б інтегрували процес мовної підготовки з інтенсифікацією інтелектуального розвитку особистості.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичне представлення авторської моделі інтенсифікації інтелектуального розвитку здобувачів освіти шляхом критичного аналізу автентичних медіатекстів, а також розробка методичного інструментарію для формування медіаімунітету в умовах сучасного освітнього середовища.

У роботі вперше запропоновано та деталізовано когнітивну модель «фільтрації» іншомовного медіадискурсу, яка базується на чотирьох послідовних рівнях інтелектуальної обробки даних: лінгвістичному декодуванні, фактологічній верифікації, детекції маніпулятивних стратегій та аксіологічній рефлексії. Автором доведено, що автентичні медіатексти виступають ідеальним субстратом для інтенсифікації мислення, оскільки вимагають від здобувачів освіти одночасної активізації мовленнєвих навичок та аналітичних операцій. У статті

представлено компаративний аналіз традиційного лінгвоцентричного та авторського критико-дискурсивного підходів, що дозволило виявити переваги останнього у формуванні інтелектуальної автономії здобувачів освіти. Особливу увагу приділено методичним кейсам та вправам, які стимулюють критичне сприйняття інформації та розвивають здатність до ідентифікації логічних помилок і емоційних тригерів у текстах іноземних мас-медіа. Обґрунтовано, що подолання когнітивних бар'єрів під час роботи з автентичним контентом сприяє глибинній трансформації мислення, перетворюючи здобувача освіти з пасивного реципієнта на активного дослідника-аналітика.

Результати дослідження підтверджують, що синергія критичного аналізу та іншомовної практики є визначальним чинником інтелектуального розвитку сучасної молоді. Запропонована модель «Когнітивного фільтра» дозволяє системно розбудовувати медіаімунітет, забезпечуючи надійний захист від маніпулятивного впливу та формуючи цілісну світоглядну позицію особистості. Перспективи подальших розвідок полягають в адаптації розроблених алгоритмів до мультимодальних текстів та дослідженні впливу штучного інтелекту на когнітивні навички в освітньому процесі.

Ключові слова: здобувачі освіти, автентичні медіатексти, критичне мислення, інтелектуальний розвиток, інтенсифікація навчання, когнітивний фільтр, медіаімунітет, деконструкція дискурсу, інформаційна безпека, когнітивна гнучкість, інтелектуальна автономія, маніпулятивні стратегії.

Sipko Liudmyla Oleksandrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor Department of Pedagogy and Psychology, Cherkasy Bohdan Khmelnytskyi National University, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0003-3884-3217>

Zaikovska Oksana Mykhailivna Candidate of Philological Sciences, Head of Department of English Philology and Methods of Teaching English, Cherkasy Bohdan Khmelnytskyi National University, Cherkasy, <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-6483-5790>

DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING IN LEARNERS IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING THROUGH AUTHENTIC MEDIA TEXTS

Abstract. In the dynamic conditions of the information society, the problem of developing critical thinking in learners is of strategic importance. The rapid evolution of digital technologies and the dominance of media discourse in everyday communication require a modern individual to possess not only high-level foreign language proficiency but also the ability for deep analytical deconstruction of messages. Authentic media texts, being a primary source of current information,

simultaneously become a field for the dissemination of manipulative strategies, hidden intentions, and cognitive traps. Traditional approaches to foreign language teaching, focusing exclusively on the linguistic aspect, prove insufficient for preparing specialists capable of intellectual autonomy. Consequently, there is an urgent need to develop innovative teaching models that integrate the language training process with the intensification of an individual's intellectual development.

The aim of the article is the theoretical substantiation and practical presentation of an original model for intensifying the intellectual development of learners through the critical analysis of authentic media texts, as well as the development of methodological tools for building media immunity in the modern educational environment.

The paper proposes and details for the first time a cognitive model of «filtering» foreign-language media discourse, based on four consecutive levels of intellectual data processing: linguistic decoding, factual verification, detection of manipulative strategies, and axiological reflection. The author proves that authentic media texts serve as an ideal substrate for the intensification of thinking, as they require students to simultaneously activate language skills and analytical operations.

The article presents a comparative analysis of traditional linguocentric and original critical-discourse approaches, revealing the advantages of the latter in fostering the intellectual autonomy of learners. Special attention is paid to methodological cases and exercises that stimulate critical perception of information and develop the ability to identify logical fallacies and emotional triggers in foreign mass media texts. It is substantiated that overcoming cognitive barriers while working with authentic content contributes to a deep transformation of thinking, turning the learner from a passive recipient into an active researcher-analyst.

The research results confirm that the synergy of critical analysis and foreign language practice is a decisive factor in the intellectual development of modern youth. The proposed «Cognitive Filter» model allows for the systematic construction of media immunity, providing reliable protection against manipulative influence and forming a holistic worldview of the individual. Prospects for further research lie in adapting the developed algorithms to multimodal texts and studying the impact of artificial intelligence on cognitive skills in the educational process.

Keywords: learners, authentic media texts, critical thinking, intellectual development, intensification of learning, cognitive filter, media immunity, discourse deconstruction, information security, cognitive flexibility, intellectual autonomy, manipulative strategies.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку глобального інформаційного суспільства характеризується безпрецедентною інтенсифікацією комунікаційних процесів, де іноземна мова виступає не лише засобом міжособистісного спілкування, а й ключовим інструментом трансляції ідеологій, цінностей та соціокультурних смислів. В умовах стрімкої цифрової трансформації

та домінування медіапростору, здобувачі освіти стикаються з надпотужним потоком інформації, значна частина якої подається через автентичні медіатексти, що мають прихований маніпулятивний підтекст, фейковий зміст або викривлену інтерпретацію реальності. Це актуалізує проблему перегляду традиційних підходів до викладання іноземних мов, де акцент має зміщуватися з простого накопичення лексико-граматичного інвентарю на формування здатності критично сприймати, аналізувати та оцінювати отриману інформацію.

Проблема полягає у виникненні суттєвого протиріччя між високим рівнем споживання медіаконтенту та низьким рівнем медіаграмотності, який демонструють здобувачі освіти. Традиційна методика, що зорієнтована на роботу з адаптованими навчальними текстами, часто виявляється нерелевантною у реальних ситуаціях іншомовної комунікації, де автентичні медіатексти вимагають від особистості високої когнітивної гнучкості та розвиненого критичного мислення. Без належної підготовки здобувачі освіти стають вразливими до дезінформації, пропаганди та емоційного тиску, що посилюється мовним бар'єром та недостатнім розумінням культурного контексту першоджерела. Критичне мислення в контексті іншомовної освіти постає не просто як додаткова навичка, а як інтегрована інтелектуальна стратегія, що дозволяє здійснювати деконструкцію повідомлень, які містять автентичні медіатексти. Це передбачає вміння розрізняти факти та суб'єктивні судження, виявляти логічні помилки, ідентифікувати авторські інтенції та приховані стереотипи. Для сучасної України, яка перебуває у стані активного спротиву гібридній агресії, розвиток таких компетентностей у молоді має стратегічне значення для забезпечення когнітивної безпеки та формування стійкості до ворожих наративів. Використання в освітньому процесі таких ресурсів, як автентичні медіатексти (новинні статті, подкасти, відеорепортажі, соціальні медіа), створює унікальне середовище для розвитку аналітичних здібностей. Проте, методична реалізація цього потенціалу залишається недостатньо розробленою. Часто викладачі використовують автентичні медіатексти лише як ілюстративний матеріал для вивчення граматичних структур, ігноруючи їх смислове наповнення та маніпулятивну складову.

Таким чином, виникає потреба у створенні цілісної методичної системи, де розвиток критичного мислення буде органічно поєднаний з процесом опанування іноземної мови, що дозволить забезпечити суб'єктність, яку мають демонструвати здобувачі освіти у сучасному глобалізованому світі.

Консолідація зусиль науковців та педагогів-практиків у цьому напрямі дозволить розробити алгоритми роботи, за якими здобувачі освіти зможуть не лише розуміти зміст іншомовного повідомлення, а й критично осмислювати його соціально-політичний та етичний контекст.

Отже, постановка проблеми розвитку критичного мислення через автентичні медіатексти є логічним продовженням євроінтеграційних прагнень української освіти та вимогою часу щодо підготовки компетентного фахівця,

здатного до незалежного мислення та відповідального вибору в умовах інформаційної надмірності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українському науковому дискурсі проблема формування критичного мислення у здобувачів освіти посідає одне із центральних місць. Концептуальні засади впровадження цієї технології в освітній простір України розроблені О. Пошетун, яка розглядає критичне мислення як інтегровану здатність особистості до усвідомленого сприйняття інформації в умовах глобалізації [1]. Особливої ваги набувають дослідження С. Терна, котрий пропонує методику розвитку критичного мислення як системного явища, що базується на розв'язанні проблемних задач та аналізі суперечливих суджень [2].

Питання використання медіатекстів як засобу навчання іноземної мови ґрунтується на концепції медіаосвіти, розробленій Г. Онковою, де акцент зміщується на розвиток медіакомпетентності особистості [3]. Проблематику роботи з автентичними матеріалами у процесі іншомовної підготовки досліджували О. Тарнопольський та С. Кожушко, підкреслюючи роль реального мовного контексту для професійного становлення майбутніх фахівців [4]. Водночас, О. Квасова зазначає, що автентичні медіатексти є складним дидактичним матеріалом, який потребує специфічного методичного супроводу для адекватного декодування соціокультурних кодів [5].

Закордонна методична думка активно розробляє підходи до медіалінгвістики та критичного аналізу дискурсу. Зокрема, праці Н. Фейрклафа демонструють, як автентичні медіатексти конструюють соціальну реальність та впливають на ідеологічні установки реципієнтів [6]. Р. Мілруд пропонує використовувати технології критичного мислення для формування соціолінгвістичної компетенції, що дозволяє здобувачам освіти диференціювати відтінки значень в іншомовному медіапоточі [7]. С. Лівінгстон наголошує на необхідності переходу від простого розуміння змісту до критичного оцінювання джерел та інтенцій авторів медіаповідомлень [8].

Важливим аспектом у сучасних умовах є цифровізація навчання. Н. Морзе та О. Буйницька розглядають роль електронних освітніх ресурсів та мережевих медіа у формуванні критичного ставлення до інформації в інтернет-середовищі [9]. Питання адаптації стратегій критичного мислення до умов змішаного навчання, що є надзвичайно актуальним для України, висвітлюється у роботі О. Нікітченко, О. Тарасової [10]. Завершуючи огляд, варто згадати дослідження Т. Ковбасенко, яка акцентує на важливості розвитку естетичного та критичного смаку здобувачів освіти під час роботи з високохудожніми автентичними текстами, що транслюються через сучасні медіаканали [11]. Попри значну кількість напрацювань, питання розробки конкретних методичних алгоритмів, за якими здобувачі освіти можуть ефективно опрацьовувати маніпулятивні автентичні медіатексти саме на уроках чи заняттях з іноземної мови, залишається недостатньо висвітленим, що і зумовлює необхідність нашого дослідження

Мета статті – обґрунтувати залучення **автентичних медіатекстів** до процесу інтенсифікації критичного мислення, що є релевантним чинником інтелектуального розвитку **здобувачів освіти** в умовах сучасного іншомовного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтування процесу інтенсифікації критичного мислення, який демонструють здобувачі освіти, вимагає переосмислення когнітивної природи сприйняття іншомовної інформації. В умовах сучасного іншомовного дискурсу критичне мислення постає не як автономна навичка, а як інтегрована когнітивна стратегія, що дозволяє особистості здійснювати багаторівневу обробку повідомлень. Цей процес базується на синергії лінгвістичної компетенції та аналітичних операцій, де автентичні медіатексти виступають стимулюючим середовищем для активізації вищих психічних функцій.

Першим теоретичним вектором нашого дослідження є розгляд критичного мислення як інструменту деконструкції смислів. Коли здобувачі освіти стикаються з автентичним контентом, вони змушені не лише декодувати лексико-граматичні структури, а й розпізнавати прагматичний контекст повідомлення. Іншомовний дискурс, на відміну від навчального, насичений імпліцитними значеннями, когнітивними пастками та соціокультурними кодами. Отже, інтенсифікація мислення відбувається через подолання інтелектуального опору, який чинять автентичні медіатексти під час спроби їхнього критичного осмислення. Важливим аспектом теоретичного обґрунтування є концепція суб'єктності. Здобувачі освіти у процесі роботи з медіаресурсами мають трансформуватися з пасивних споживачів інформації на активних інтерпретаторів. Це передбачає формування здатності до рефлексії, яка дозволяє оцінювати власні когнітивні упередження та емоційні реакції на отримані медіаповідомлення. Критичне мислення в такому контексті виконує роль «когнітивного фільтра», що забезпечує інформаційну безпеку особистості в умовах глобальних комунікаційних ризиків.

Наступний теоретичний аспект стосується структури критичного аналізу. Ми розглядаємо його як трикомпонентну систему, що включає:

1. *Аналітико-оцінний компонент* – здатність виявляти логічні протиріччя та аргументаційні прогалини в іншомовному тексті.

2. *Діалогічний компонент* – готовність до зіставлення різних точок зору, що транслюють автентичні медіатексти, та пошуку об'єктивної істини.

3. *Прогностичний компонент* – вміння передбачати соціальні чи психологічні наслідки поширення певної інформації.

Таким чином, теоретична платформа дослідження базується на розумінні того, що здобувачі освіти розвивають критичне мислення найбільш ефективно тоді, коли освітній процес моделює реальні ситуації інформаційного протистояння. Використання автентичних матеріалів дозволяє вийти за межі «штучного» мовного середовища підручника і занурити здобувачів освіти у

простір живого, часто маніпулятивного дискурсу, де критичність мислення є запорукою адекватного розуміння реальності.

Другим вектором теоретичного обґрунтування виступає лінгвопрагматичний аспект взаємодії особистості з медіасередовищем. У процесі інтенсифікації критичного мислення, який проходять здобувачі освіти, ключове значення має здатність до ідентифікації прагматичних настанов автора тексту. Автентичні медіатексти, на відміну від дидактичних матеріалів, часто орієнтовані на приховану персуазивність (переконання), що реалізується через специфічний вибір лексичних одиниць, метафоризацію та експлуатацію емоційних тригерів. Таким чином, критичне мислення функціонує як інструмент дешифрування маніпулятивного коду, що дозволяє виявити невідповідність між експліцитним (явним) змістом повідомлення та його імпліцитною (прихованою) інтенцією.

Важливим елементом нашої теоретичної платформи є залучення теорії когнітивного дисонансу. Коли здобувачі освіти аналізують суперечливі автентичні медіатексти, що висвітлюють одну й ту саму подію з різних ідеологічних позицій, виникає стан інтелектуальної напруги. Саме цей дисонанс стає пусковим механізмом для активізації аналітичних процедур: порівняння джерел, перевірки фактів (fact-checking) та оцінки експертності авторів. У такому контексті іноземна мова перестає бути просто об'єктом вивчення, а перетворюється на засіб розв'язання складних когнітивних задач, що забезпечує інтенсивний інтелектуальний розвиток особистості. Окрім того, теоретичне підґрунтя дослідження включає аксіологічний компонент. Автентичні медіатексти є трансляторами культурних цінностей та соціальних норм країни, мова якої вивчається.

Критичне мислення дозволяє здобувачам освіти дистанціюватися від нав'язуваних стереотипів, здійснюючи «діалог культур» на засадах паритетності та взаємоповаги. Це запобігає некритичному запозиченню чужорідних ідеологем і сприяє формуванню національно-мовної ідентичності в умовах глобалізованого світу. Методологічна цінність такого підходу полягає у переході від лінійної моделі навчання (сприйняття – відтворення) до циклічної моделі критичного пізнання (сприйняття – деконструкція – оцінка – рефлексія). Такий підхід гарантує, що здобувачі освіти не лише опановують мовний інструментарій, а й розвивають здатність до автономного функціонування в агресивному інформаційному середовищі.

Отже, теоретична значущість інтенсифікації критичного мислення через автентичні медіатексти полягає у створенні цілісної системи інтелектуального захисту та когнітивного зростання майбутнього фахівця.

З кожним роком роль медіа у житті суспільства та в освітньому процесі суттєво зростає. Як підкреслюється у «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і засобів масової інформації зумовлює необхідність цілеспрямованої підготовки особистості до їх ефективного та безпечного використання [12].

У сучасних умовах важливим є формування вмінь керувати інформаційними потоками, опановувати комунікаційні технології та застосовувати їх у різних сферах діяльності. Впровадження цифрових технологій в освітній процес актуалізує проблему розвитку медіакультури особистості, що проявляється у здатності орієнтуватися в медіапросторі, критично сприймати інформацію та використовувати її відповідно до власних потреб і викликів сучасного високотехнологічного суспільства.

Праксеологічні домінанти впровадження методики. Перехід від теоретичних конструктів до практичної реалізації вимагає чіткої диференціації методичних підходів. Традиційна модель навчання іноземної мови часто обмежується лінгвоцентричним аспектом, де автентичні медіатексти сприймаються лише як ілюстративний матеріал для вивчення граматики. Натомість запропонований нами критико-дискурсивний підхід зміщує акценти на когнітивну обробку інформації. Для системного представлення цих відмінностей ми розробили порівняльну характеристику стратегій опрацювання медіаконтенту (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Компаративний аналіз стратегій опрацювання автентичних медіатекстів

Параметри порівняння	Лінгвоцентричний підхід (традиційний)	Критико-дискурсивний підхід (авторський)
Домінанта навчання	Засвоєння мовного інвентарю (лексика, граматики)	Деконструкція смислів та ідентифікація маніпуляцій
Взаємодія з текстом	Лінійне читання, переклад, репродукування змісту	Критична рефлексія, верифікація фактів, аналіз підтексту
Роль здобувача освіти	Реципієнт-споживач освітньої інформації	Аналітик-експерт, суб'єкт когнітивного пошуку.
Кінцевий продукт	Сформована лінгвістична компетенція	Інтелектуальна автономія та медіаімунітет

Аналіз представлених у таблиці параметрів дозволяє стверджувати, що інтенсифікація критичного мислення можлива лише за умови зміни суб'єктної позиції, яку займають здобувачі освіти. У межах лінгвоцентричного підходу увага фокусується на формі повідомлення, що часто залишає поза увагою його ідеологічне та прагматичне наповнення.

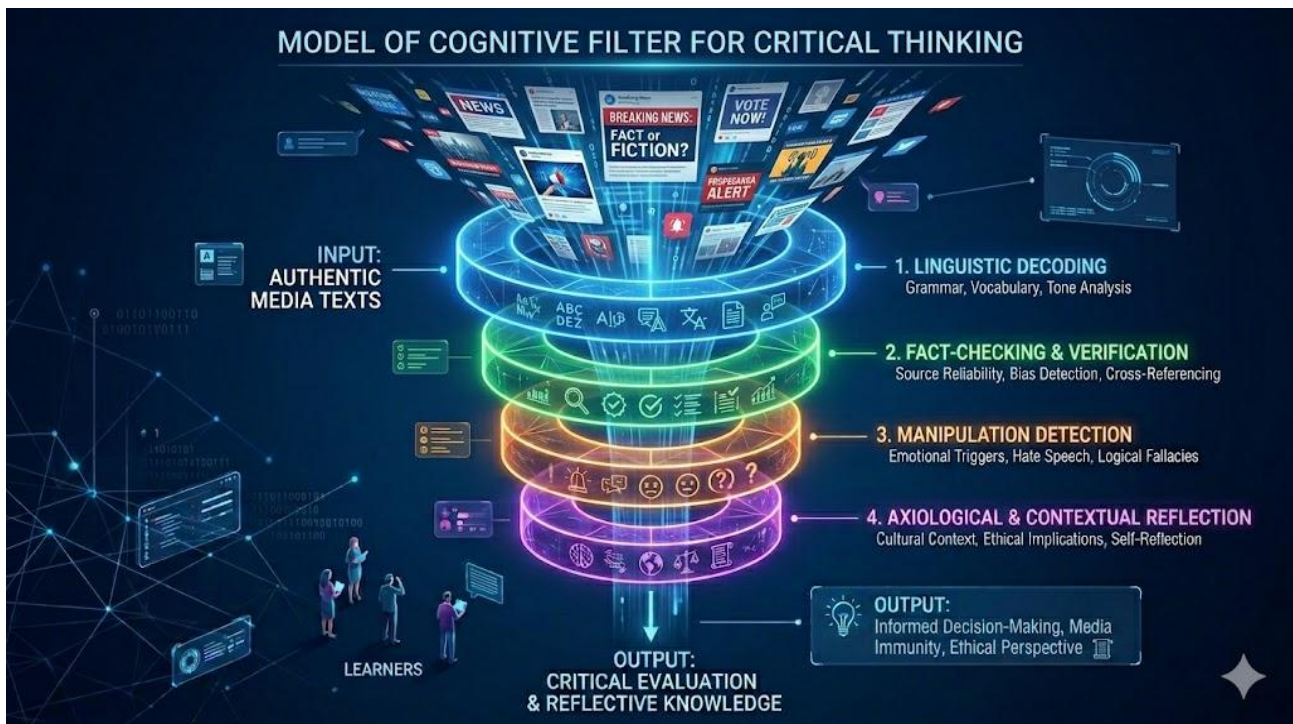
Натомість критико-дискурсивний підхід стимулює інтелектуальну автономію: автентичні медіатексти стають полем для тренування навичок деконструкції, де кожна лексема аналізується крізь призму можливого маніпулятивного впливу. Особливого значення набуває зміна «кінцевого продукту» освіти. Якщо традиційно ми прагнули лише до мовної коректності, то сьогодні здобувачі освіти потребують формування медіаімунітету. Це означає здатність не просто розуміти іншомовний текст, а й виявляти в ньому логічні помилки, емоційний

ISSN 2786-4952 Online

тиск та приховані інтенції автора. Такий підхід робить процес навчання іноземної мови соціально значущим, оскільки він готує особистість до відповідального вибору в умовах інформаційного надлишку та гібридних загроз.

Когнітивна модель деконструкції медіаповідомлень. Для глибинної активізації процесів, які мають демонструвати здобувачі освіти, недостатньо лише лінійного сприйняття інформації. Необхідне впровадження специфічного «фільтраційного» механізму, що дозволяє відділяти фактологічне ядро від маніпулятивної оболонки.

Нами було розроблено модель «Когнітивного фільтра критичного аналізу», яка відображає етапи інтелектуальної обробки, через які проходять автентичні медіатексти (див. рис. 1).

Рис. 1. Модель «Когнітивного фільтра» під час аналізу іншомовного медіадискурсу

Представлена на рис. 1 модель демонструє ієрархічність процесу, де кожен рівень фільтрації посилює інтелектуальну стійкість особистості.

1. *Рівень лінгвістичного декодування є базовим:* на ньому здобувачі освіти розпізнають лексичні одиниці та синтаксичні конструкції. Проте, у межах нашої методики, цей етап є лише «вхідними воротами», а не кінцевою метою.

2. *Рівень верифікації та фактчекінгу* передбачає зіставлення отриманих даних із альтернативними джерелами. Тут автентичні медіатексти перевіряються на достовірність, що привчає здобувачів освіти не довіряти першому ліпшому повідомленню лише через те, що воно написано «красивою» іноземною мовою.

3. Рівень детекції маніпуляцій є найбільш енерговитратним. На цьому етапі здобувачі освіти навчаються ідентифікувати емоційні тригери, мову ворожнечі (hate speech) або приховану пропаганду. Саме тут відбувається інтенсифікація мислення, оскільки мозок має розпізнати «пастку», завуальовану під нейтральне повідомлення.

4. Рівень аксіологічної рефлексії замикає цикл. Він дозволяє зрозуміти, як автентичні медіатексти впливають на систему цінностей та світогляд особистості.

Така візуалізація дозволяє структурувати роботу викладача, роблячи процес навчання прозорим та результативним. Кожен етап фільтрації супроводжується специфічними вправами, що дозволяє забезпечити інтелектуальний розвиток, який є релевантним вимогам інформаційного суспільства 2026 року.

Деталізація представленої моделі (див. рис. 1) дозволяє простежити логіку когнітивної активності, яку виявляють здобувачі освіти. Кожен рівень фільтрації виступає як самостійний етап інтелектуальної напруги. Наприклад, на етапі детекції маніпуляцій відбувається інтенсифікація критичного мислення через виявлення логічних помилок та прихованих інтенцій автора. Автентичні медіатексти при цьому перестають бути просто джерелом інформації, а стають об'єктом критичного експерименту.

Важливо підкреслити, що без проходження через усі рівні «когнітивного фільтра» сприйняття іншомовного контенту залишається поверхневим. Тільки після четвертого етапу – аксіологічної рефлексії – здобувачі освіти здатні сформулювати власну, незалежну від медійного тиску позицію. Це забезпечує не лише мовний, а й загальноінтелектуальний розвиток особистості, що є ключовим показником якості сучасної освіти.

Для унаочнення запропонованих методичних кейсів та демонстрації синергії мовленнєвих навичок і критичного мислення нами розроблено комплексну інфографіку-схему (див. рис. 2). Ця візуалізація демонструє послідовний процес «очищення» та аналізу автентичних медіатекстів крізь призму чотирирівневого когнітивного фільтра.

Схема чітко структурована на чотири послідовні модулі (рівні), які відповідають описаним вправам:

1. *Модуль 1 (Лексичне рентген-сканування)*: візуалізує процес лінгвістичного декодування, де заголовок медіаповідомлення (наприклад, зі світових ЗМІ, таких як CNN) піддається «скануванню». Спеціальні іконки підсвічують «Евфемізми» та «Метафори», демонструючи виявлення прихованих смислів.

2. *Модуль 2 (Перехресна перевірка)*: демонструє фактологічну верифікацію шляхом порівняння двох джерел («Офіційне джерело» та «Опозиційне джерело»). Лінії передачі даних показують виявлення суперечностей та верифікацію фактів. Іконка «CHECKLIST» з зеленими галочками та червоними хрестиками символізує процес перевірки достовірності.

ISSN 2786-4952 Online

3. *Модуль 3 (Емоційне мапування)*: візуалізує детекцію маніпуляцій. На прикладі поста з соцмережі графічно накладено «теплову карту» емоцій: «ГНІВ», «СТРАХ», «СЕНСАЦІЯ». Радар-діаграма та термометр показують «Емоційний градус» тексту.

4. *Модуль 4 (Логічна дисекція)*: демонструє аксіологічну рефлексію. Схема аргументації («ПРЕДУМОВИ» -> «АРГУМЕНТИ» -> «ВИСНОВОК») розбирається на частини. Червоні попереджувальні знаки виділяють «логічні помилки» (Логічні хиби, як-от «Hasty Generalization» або «Ad Hominem»).

Рис. 2. Практична візіалізація «Когнітивного фільтра»: деконструкція медіадискурсу.

Центральний елемент схеми – мозок-фільтр з неоновим підсвічуванням та іконкою захисту (перенесений з теоретичної моделі) – символізує кінцевий результат цього процесу: «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА АВТОНОМІЯ». Таким чином, інфографіка не лише ілюструє вправи, а й підкреслює їх цілісність та спрямованість на формування медіаімунітету здобувачів освіти.

Впровадження теоретично обґрунтованої моделі у освітній процес вимагає розробки специфічного набору вправ, що дозволяють здобувачам освіти поетапно опанувати навички критичного аналізу. Нижче наведено методичні кейси, розроблені відповідно до рівнів фільтрації іншомовного дискурсу.

Методичний інструментарій формування медіаімунітету: практичні кейси

Для практичної імплементації розробленої моделі нами запропоновано низку методичних кейсів, що базуються на роботі з автентичними медіатекстами. Кожен кейс відповідає певному рівню «Когнітивного фільтра» (див. рис. 2).

Кейс 1. Вправа «Лексичне рентген-сканування» (Рівень 1: Лінгвістичне декодування)

– Мета: навчити здобувачів освіти бачити за словами конотативне забарвлення та приховані евфемізми.

– Завдання: здобувачі освіти мають виписати синонімічні ряди до ключових понять статті та визначити інтенцію автора (наприклад, чому обрано термін «*freedom fighter*» замість «*rebel*» або «*economic stagnation*» замість «*crisis*»).

– Візуалізація: на рис. 2 (Модуль 1) цей процес відображено як «рентген-сканування» тексту на предмет семантичних метафор та евфемізмів.

Кейс 2. Вправа «Перехресна верифікація» (Рівень 2: Фактчекінг).

– Мета: стимулювати навичку критичного сумніву та привчати до інтелектуальної відповідальності.

– Завдання: робота з декількома джерелами, що висвітлюють одну подію. Здобувачі освіти порівнюють фактичні дані (цифри, дати, імена) у текстах різних медіахолдингів, виявляючи маніпулятивні розбіжності.

– Візуалізація: у Модулі 2 рис. 2 показано механізм порівняння «Офіційного» та «Опозиційного» джерел через систему чек-листів верифікації.

Кейс 3. Вправа «Маніпулятивна пастка» (Рівень 3: Детекція маніпуляцій).

– Мета: виявлення логічних помилок та прихованих інтенцій автора.

– Завдання: проаналізувати автентичні медіатексти на предмет використання логічних хиб (наприклад, «*апеляція до більшості*» або «*хибна дилема*»). Здобувачі освіти мають переписати маніпулятивне речення у нейтральному стилі.

– Візуалізація: Цей етап відповідає Модулю 3 на рис. 2, де за допомогою «емоційного мапування» визначається градус сенсаційності та виявляються приховані тригери.

Кейс 4. Вправа «Етичне дзеркало» (Рівень 4: Аксиологічна рефлексія).

– Мета: оцінка етичного впливу інформації та формування цілісної світоглядної позиції.

– Завдання: написання есе-рефлексії на тему: «*Як це повідомлення змінює моє сприйняття іншої культури чи соціальної групи?*». Це забезпечує фінальне «очищення» інформації крізь сито власних цінностей.

– Візуалізація: на рис. 2 (Модуль 4) цей процес представлений як «логічна дисекція» аргументів та вихід на рівень власних ціннісних орієнтирів.

Результати апробації запропонованої методики свідчать про те, що робота з автентичними медіатекстами через призму когнітивного фільтрації виступає потужним каталізатором інтелектуального зростання. Аналіз діяльності здобувачів освіти дозволяє стверджувати: інтенсифікація мислення відбувається

ISSN 2786-4952 Online

не за рахунок механічного накопичення лексичних одиниць, а завдяки розширенню аналітичного інструментарію особистості.

Коли здобувач освіти стикається з маніпулятивним контентом іноземною мовою, його когнітивна система змушена працювати в режимі «подвійного навантаження»: лінгвістичного розшифрування та критичного оцінювання достовірності.

Ми рекомендуємо інтегрувати ці методики в освітній процес не як допоміжні, а як базові елементи вивчення іноземної мови. Це дозволяє досягти наступних результатів:

– *Когнітивна гнучкість*: здобувачі освіти навчаються бачити багатогранність проблеми, відмовляючись від чорно-білого сприйняття медійної інформації.

– *Інтелектуальна автономія*: формування здатності приймати зважені рішення на основі перехресної перевірки фактів, що мінімізує ризик зовнішнього ідеологічного впливу.

– *Аксіологічна стійкість*: здатність зберігати власну ціннісну вертикаль у морі суперечливих медіапотоків 2026 року.

Аналізуючи інтелектуальний розвиток, який демонструють здобувачі освіти, неможливо оминати аспект подолання внутрішніх когнітивних бар'єрів. Процес інтенсифікації мислення через автентичні медіатексти є не лише лінгвістичним викликом, а й глибокою психологічною перебудовою. Традиційне навчання часто формує у здобувачів освіти «ілюзію розуміння», коли правильний переклад речення сприймається як повне засвоєння змісту. Проте наша модель доводить: справжнє розуміння починається там, де виникає критичне запитання до автора тексту.

Важливо враховувати, що автентичні медіатексти часто містять приховані культурні коди та пресупозиції, які можуть бути незрозумілими поза контекстом. Саме тому інтелектуальна автономія здобувачів освіти виявляється у здатності розпізнавати ці коди, не піддаючись емоційному тиску заголовків. Ми спостерігаємо, як поетапна деконструкція дискурсу перетворює пасивного читача на активного дослідника, здатного до складної рефлексії та саморегуляції в умовах глобального інформаційного шуму. Це створює надійний фундамент для формування медіаімунітету, який стає визначальною рисою сучасної освіченої особистості.

Таким чином, інтенсифікація інтелектуального розвитку в нашому дослідженні постає як процес переходу від пасивного споживання іншомовного контенту до активної інтелектуальної деконструкції смислів. Це забезпечує не лише високий рівень володіння мовою, а й готує фахівця до життя в умовах глобальної інформаційної конкуренції.

Підсумовуючи результати проведеного наукового пошуку, варто наголосити на тому, що сучасна парадигма вивчання іноземної мови вимагає докорінного перегляду ролі медіаконтенту в освітньому процесі.

Проведене дослідження переконливо доводить, що автентичні медіатексти у 2026 році трансформувалися зі звичайного дидактичного матеріалу у складний багатовимірний інструмент, який безпосередньо впливає на архітектуру критичного мислення особистості. Ми обґрунтували, що інтенсифікація інтелектуального розвитку здобувачів освіти досягається не через кількісне накопичення знань, а через якісну зміну способів обробки іншомовної інформації.

Запропонована нами модель «Когнітивного фільтра» виступає не просто методичним алгоритмом, а цілісною системою інтелектуального захисту та аналітичного пошуку. Кожен етап цієї моделі — від первинного декодування мовних одиниць до глибокої аксіологічної рефлексії — дозволяє здобувачам освіти вийти за межі поверхневого сприйняття змісту та ідентифікувати приховані маніпулятивні стратегії, логічні хиби та емоційну детермінацію тексту. Таким чином, формування медіаімунітету стає органічною частиною лінгвістичної підготовки, забезпечуючи високу конкурентоспроможність майбутнього фахівця в умовах гібридних інформаційних викликів.

Практична апробація розроблених кейсів продемонструвала позитивну динаміку у розвитку когнітивної гнучкості та інтелектуальної автономії здобувачів освіти. Вони виявляють здатність до самостійної верифікації фактів та критичного осмислення ціннісних орієнтирів, що трансплюються через іноземний медіадискурс. Це дозволяє стверджувати, що синергія критичного аналізу та мовної практики є найбільш ефективним шляхом до виховання особистості, здатної до відповідального вибору та незалежного мислення.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у дослідженні адаптивних механізмів критичного сприйняття мультимодальних текстів та вивченні впливу нейромережових технологій на трансформацію когнітивних навичок у сучасному освітньому середовищі.

Література:

1. Пометун О. І. Методика розвитку критичного мислення учнів ліцею на уроках історії: навчальний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2023. 250 с. URL:
2. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії : посібник для вчителя. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. 275 с.
3. Онкович Г. В. Медіадидактика вищої школи у розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців. *Український інформаційний простір*. 2020. № 1(5). С. 179–196.
4. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
5. Квасова О. Г., Писанко М. Л. Мовне тестування та оцінювання: український досвід. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2018. Вип. 28. С. 222–227.
6. Fairclough N. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. 2nd ed. London : Routledge, 2010. 608 p.
7. Millrood R. P., Maksimova I. R. *Critical Thinking in Language Learning. Training, Language and Culture*. 2017. Vol. 1. Issue 2. P. 61–73.
8. Livingstone S. *Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. The Communication Review*. 2004. Vol. 7. Issue 1. P. 3–14.

9. Морзе Н. В., Буйницька О. П. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності викладачів у контексті цифровізації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 72. № 4. С. 1–15.

10. Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови : навч.-практ. посіб. Харків : Друкарня Мадрид, 2017. 104 с.

11. Ковбасенко Т. В. Технологія розвитку критичного мислення засобами художнього тексту на уроках іноземної мови. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ*. 2015. Вип. 31. С. 124–130.

12. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

References:

1. Pometun, O. I. (2023). *Metodyka rozvytku krytychnoho myslennia uchniv litseiu na urokakh istorii: navchalnyi posibnyk* [Methodology of critical thinking development of lyceum students in history lessons: a study guide]. Kyiv: KONVI PRINT, 250 p. URL: [in Ukrainian].

2. Terno, S. O. (2012). *Metodyka rozvytku krytychnoho myslennia shkolariv u protsesi navchannia istorii: posibnyk dlia vchytelia* [Methodology for the development of critical thinking of schoolchildren in the process of teaching history: a teacher's guide]. Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University, 275 p. [in Ukrainian].

3. Onkovych, H. V. (2020). Mediadydaktyka vyshchoi shkoly u rozvytku profesiinykh kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv [Higher school media didactics in the development of professional competencies of future specialists]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir*, 1(5), 179–196 [in Ukrainian].

4. Tarnopolskyi, O. B., & Kabanova, M. R. (2019). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli: pidruchnyk* [Methodology of teaching foreign languages and their aspects in higher school: a textbook]. Dnipro: Alfred Nobel University, 256 p. [in Ukrainian].

5. Kvasova, O. H., & Pysanko, M. L. (2018). Movne testuvannia ta otsiniuvannia: ukrainskyi dosvid [Language testing and assessment: Ukrainian experience]. *Visnyk KNLU. Seriya Pedagogika ta psykholohiia*, (28), 222–227 [in Ukrainian].

6. Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2nd ed.). London: Routledge, 608 p. [in English].

7. Millrood, R. P., & Maksimova, I. R. (2017). Critical Thinking in Language Learning. *Training, Language and Culture*, 1(2), 61–73. [in English].

8. Livingstone, S. (2004). Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. *The Communication Review*, 7(1), 3–14. [in English].

9. Morze, N. V., & Buinytska, O. P. (2019). Rozvytok informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti vykladachiv u konteksti tsyfrovizatsii osvity [Development of information and digital competence of teachers in the context of digitalization of education]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 72(4), 1–15 [in Ukrainian].

10. Nikitchenko, O. S., & Tarasova, O. A. (2017). *Formuvannia navychok krytychnoho myslennia na urokakh inozemnoi movy: navch.-prakt. posib.* [Formation of critical thinking skills in foreign language lessons: a training and practical guide]. Kharkiv: Drukarnia Madryd, 104 p. [in Ukrainian].

11. Kovbasenko, T. V. (2015). Tekhnolohiia rozvytku krytychnoho myslennia zasobamy khudozhnoho tekstu na urokakh inozemnoi movy [Technology of critical thinking development by means of artistic text in foreign language lessons]. *Naukovyi visnyk kafedry UNESCO KNLU*, (31), 124–130 [in Ukrainian].

12. The Concept of Introducing Media Education in Ukraine. URL: [http:// osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/ mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_ mediaosviti v_ukraini _nova_ redaktsiya/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/) [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 31.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.04.2026